נוסח המקרא בימי קדם
בעקבות הנוסח הקדום של התנ"ך
פרופ' עמנואל טוב

שיעור 1

מתוך שירת משה, שמות טו, 1-10

אָז **יָשִׁיר** מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה **וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר** אָשִׁירָה לַיהוָה כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם. עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ. יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ. מַרְכְּבֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרֶה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ בְיַם סוּף. תְּהֹמֹת יְכַסֻּיֻמוּ יָרְדוּ בְמְצוֹלֹת כְּמוֹ אָבֶן. יְמִינְךָ יְהוָה נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ יְהוָה תִּרְעַץ אוֹיֵב. וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ. וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ מַיִם נִצְּבוּ כְמוֹ נֵד נֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמֹת בְּלֶב יָם. אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ נַפְשִׁי אָרִיק חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ יָדִי. נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם צָלְלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים.

שופטים ג

וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיָּמָת עָתְנִיאֵל בֶּן קְנַז. וַיֹּסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת עֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב עַל יִשְׂרָאֵל עַל כִּי עָשׂוּ אֶת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה. וַיֶּאֱסֹף אֵלָיו אֶת בְּנֵי עַמּוֹן וַעֲמָלֵק וַיֵּלֶךְ וַיַּךְ אֶת יִשְׂרָאֵל וַיִּירְשׁוּ אֶת עִיר הַתְּמָרִים. וַיַּעַבְדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה. **וַיִּזְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה וַיָּקֶם יְהוָה לָהֶם מוֹשִׁיעַ אֶת אֵהוּד בֶּן גֵּרָא בֶּן הַיְמִינִי אִישׁ אִטֵּר יַד יְמִינוֹ וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיָדוֹ מִנְחָה לְעֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב. וַיַּעַשׂ לוֹ אֵהוּד חֶרֶב וְלָהּ שְׁנֵי פִיּוֹת גֹּמֶד אָרְכָּהּ וַיַּחְגֹּר אוֹתָהּ מִתַּחַת לְמַדָּיו עַל יֶרֶךְ יְמִינוֹ. וַיַּקְרֵב אֶת הַמִּנְחָה לְעֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב וְעֶגְלוֹן אִישׁ בָּרִיא מְאֹד. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְהַקְרִיב אֶת הַמִּנְחָה וַיְשַׁלַּח אֶת הָעָם נֹשְׂאֵי הַמִּנְחָה. וְהוּא שָׁב מִן הַפְּסִילִים אֲשֶׁר אֶת הַגִּלְגָּל וַיֹּאמֶר דְּבַר סֵתֶר לִי אֵלֶיךָ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הָס וַיֵּצְאוּ מֵעָלָיו כָּל הָעֹמְדִים עָלָיו. וְאֵהוּד בָּא אֵלָיו וְהוּא יֹשֵׁב בַּעֲלִיַּת הַמְּקֵרָה אֲשֶׁר לוֹ לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר אֵהוּד דְּבַר אֱלֹהִים לִי אֵלֶיךָ וַיָּקָם מֵעַל הַכִּסֵּא. וַיִּשְׁלַח אֵהוּד אֶת יַד שְׂמֹאלוֹ וַיִּקַּח אֶת הַחֶרֶב מֵעַל יֶרֶךְ יְמִינוֹ וַיִּתְקָעֶהָ בְּבִטְנוֹ. וַיָּבֹא גַּם הַנִּצָּב אַחַר הַלַּהַב וַיִּסְגֹּר הַחֵלֶב בְּעַד הַלַּהַב כִּי לֹא שָׁלַף הַחֶרֶב מִבִּטְנוֹ וַיֵּצֵא הַפַּרְשְׁדֹנָה. וַיֵּצֵא אֵהוּד הַמִּסְדְּרוֹנָה וַיִּסְגֹּר דַּלְתוֹת הָעֲלִיָּה בַּעֲדוֹ וְנָעָל. וְהוּא יָצָא וַעֲבָדָיו בָּאוּ וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה דַּלְתוֹת הָעֲלִיָּה נְעֻלוֹת וַיֹּאמְרוּ אַךְ מֵסִיךְ הוּא אֶת רַגְלָיו בַּחֲדַר הַמְּקֵרָה. וַיָּחִילוּ עַד בּוֹשׁ וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ פֹתֵחַ דַּלְתוֹת הָעֲלִיָּה וַיִּקְחוּ אֶת הַמַּפְתֵּחַ וַיִּפְתָּחוּ וְהִנֵּה אֲדֹנֵיהֶם נֹפֵל אַרְצָה מֵת. וְאֵהוּד נִמְלַט עַד הִתְמַהְמְהָם וְהוּא עָבַר אֶת הַפְּסִילִים וַיִּמָּלֵט הַשְּׂעִירָתָה. וַיְהִי בְּבוֹאוֹ וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר בְּהַר אֶפְרָיִם וַיֵּרְדוּ עִמּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָהָר וְהוּא לִפְנֵיהֶם. וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רִדְפוּ אַחֲרַי כִּי נָתַן יְהוָה אֶת אֹיְבֵיכֶם אֶת מוֹאָב בְּיָדְכֶם וַיֵּרְדוּ אַחֲרָיו וַיִּלְכְּדוּ אֶת מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן לְמוֹאָב וְלֹא נָתְנוּ אִישׁ לַעֲבֹר. וַיַּכּוּ אֶת מוֹאָב בָּעֵת הַהִיא כַּעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ כָּל שָׁמֵן וְכָל אִישׁ חָיִל וְלֹא נִמְלַט אִישׁ.** וַתִּכָּנַע מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא תַּחַת יַד יִשְׂרָאֵל וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ שְׁמוֹנִים שָׁנָה. וְאַחֲרָיו הָיָה שַׁמְגַּר בֶּן עֲנָת וַיַּךְ אֶת פְּלִשְׁתִּים שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ בְּמַלְמַד הַבָּקָר וַיֹּשַׁע גַּם הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל

בראשית יב

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ. וְאֶעֱשְׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ וֶהְיֵה בְּרָכָה. וַאֲבָרֲכָה מְבָרְכֶיךָ וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה. וַיֵּלֶךְ אַבְרָם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיֵּלֶךְ אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מֵחָרָן. וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן. וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן מוֹרֶה **וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ**. וַיֵּרָא יְהוָה אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאֶה אֵלָיו וַיַּעְתֵּק מִשָּׁם הָהָרָה מִקֶּדֶם לְבֵית אֵל וַיֵּט אָהֳלֹה בֵּית אֵל מִיָּם וְהָעַי מִקֶּדֶם וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה. וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה.

שיעור 2

מגילה של ירמיה מקומראן (יר' מג) 4QJerd

1 [אלהינו לאמר לא תבאו מצרים לגור ש]ם [3] כי ב[רוך] מס[ית אתך בנ]ו [ל]מ[ען תת אתנו]
2 [ביד הכשדים להמית אתנו ולהגלות אתנו ב[בל] [4][1]לא [שמע י]וחנן [וכל] שרי הח[יל]ם וכל
3 [העם בקול יהוה לשבת בארץ יהודה *vac*][5]ויק[ח יו]חנן [וכל שרי ה[ח]ילם את כל שארית
4 [יהודה אשר שבו מכל הגוים אש]ר [נדחו]שם [6]את הגברים[ו]את הנש[י]ם ואת הטף ואת בנות
5 [המלך ואת כל הנפש אשר הני]ח נבחרדן את גדליהו בן אחיקם ואת ירמיהו הנביא
6 [ואת ברוך בן נריהו [7] ויבאו ארץ מצרים כי לא שמעו בקול יהוה [ו]יבאו תחפחס
7 [[8]ויהי דבר יהוה אל ירמיהו] בתחפנחס לאמר[9] קח בידך אבנים גדלות וטמתם
8] אשר בפתח בתחפנחס לעיני אנשים יהודים *vacat*
]
9 [[10] ואמרה כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני שלח ולקחתי את נבוכדראצר מ]ל[ך

43:4,5	4QJer[d]	Johanan	𝔪𝔠𝔰𝔡	Johanan *son of Kareah*
6	4QJer[d]	Nebuzaradan	𝔪𝔠𝔰𝔡	Nebuzaradan *the chief of the guards*
6	4QJer[d]	Gedaliah son of Ahikam	𝔪𝔠𝔰𝔡	Gedaliah son of Ahikam, *son of Shaphan*

מגילת ירמיה, 4QJerb

מגילות 4QJerb, ביחסן לתה"ש* ולנה"מ+ בירמיה

א 4QJerb : ירי ט 21 - י 21[16]

1 [[21]דבר כה נאם *יהוה* ונפלה נבלת האדם כדמן על פגי השדה ובעמיר מאחרי הקצר ואין
מאסף [22]כה אמר יהוה אל יתהלל חכם בח]כמתו ואל יתהל[ל]

2 [הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרן 3 כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע
אותי כי אני יהוה עשה חסד משפ]ט וצדקה בארץ כי

3 [באלה חפצתי נאם יהוה [24] הנה ימים באים נאם יהוה ופקדתי על כל מול בערלה
[25] על מצרים ועל יהודה ועל אדום ועל בני עמון ועל מואב ועל כל]קצוצי פאה הישב[י]ם

4 [במדבר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב [1]שמעו את הדבר אשר
דבר יהוה עליכם בית ישראל [2]כה אמר יהוה]אל דרך הגוים

5 [אל תלמדו ומאתות השמים אל תחתו כי יחתו *הגוים* מהמה [3]כי חקות העמים הבל
הוא כי עץ מיער כרתו מעשה ידי חרש במעצד [4]בכסף ובז]הב ייפהו במקבות

6 ובמסמרות יחזקום ולא יפיק [5א] כתמר מקשה המה לא ידברו [9]כסף מרקע מתרשיש
יובא וזהב מאופז וידי צורף מעשה חכמיס כלם?]תכלת וארגמן

7 לבושם [25ב] נשוא ינשוא כי לא יצעדו אל תיראו מהם כי לא ירעו וגם היטיב אין
אותם [11] כדנה תאמרון להום אלהיא די שמיא וארקא לא עבדו]יאבדו מן ארעא

8 [ומן תחות שמיא אלה [12]עשה ארץ בכחו מכין תבל בחכמתו ובתבונתו נטה שמים
[13] *לקול חתן* המון מים בשמים ויעלה נשאים מק]צה ארץ ברקים

9 [למטר עשה ויוצא רוח מאצרתיו [14]נבער כל אדם מדעת הביש כל צורף מפסל כי
שקר נסכן ולא רוח בם 5 הבל המה מעשה תעתעים]בעת פקדתים

10 [יאבדו [16]לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא וישראל שבט נחלתו יהוה צבאות שמו
[17]אספי מארץ כנעתך יושבת במצור [18]כי כה אמר יהוה הנני קו]ל[ע] את ישב

11 [הארץ בפעם הזאת והצרותי להם למען ימצאו [19]אוי לי על שברי נחלה מכתי
ואני אמרתי אך זה חלי ואשאנו [20]אהלי שדד וכל מיתרי נתקן בני צא]ני

Table 1

Differences between 𝔐+ *and the Reconstructed Vorlage of* 𝔊* *in Jeremiah 27*
This table presents Jeremiah 27 in parallel lines: the reconstructed Hebrew source of 𝔊* *in the first line and* 𝔐 *in the second line.*

1. בראשית ממלכת יהויקם בן יאושיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל ירמיה מאת ה' 𝔐

2. כה אמר ה' עשה (?) מוסרות ומטות ונתתם על צוארך
לאמר כה אמר ה' אלי עשה לך מוסרות ומטות ונתתם על צוארך

3. ושלחתם אל מלך אדום ואל מלך מואב ואל מלך בני עמון ואל מלך צר ואל מלך צידון
ושלחתם אל מלך אדום ואל מלך מואב ואל מלך בני עמון ואל מלך צר ואל מלך צידון
ביד מלאכים הבאים לקראתם ירושלם אל צדקיהו מלך יהודה
ביד מלאכים הבאים ירושלם אל צדקיהו מלך יהודה

4. וצוית אתם אל אדניהם לאמר כה אמר ה' אלהי ישראל כה תאמרו אל אדניכם
וצוית אתם אל אדניהם לאמר כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל כה תאמרו אל אדניכם

5. אנכי עשיתי את הארץ
אנכי עשיתי את הארץ את האדם ואת הבהמה אשר על פני הארץ
בכחי הגדול ובזרועי הנטויה ונתתיה לאשר ישר בעיני
בכחי הגדול ובזרועי הנטויה ונתתיה לאשר ישר בעיני

6. (?) נתחי את הארצות ביד נבוכדנאצר מלך בבל לעבד
ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נבוכדנאצר מלך בבל עבדי
וגם את חית השדה לעבדו
וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו

7. ועבדו אתו כל הגוים ואת בנו ואת בן כנו עד בא עת ארצו גם הוא ועכדו בן גוים רבים ומלכים גדלים

8. ו הגוי והממלכה אשר לא יתן את
והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אתו את נבוכדנאצר מלך בבל ואת אשר לא יתן את
צוארו בעל מלך בבל בחרב וברעב אפקד עליהם נאם ה' עד תמי אתם בידו
צוארו בעל מלך בבל בחרב וברעב ובדבר אפקד על הגוי ההוא נאם ה' עד תמי אתם בידו

9. ואתם אל תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם ואל חלמיכם ואל ענניכם ואל כשפיכם
ואתם אל תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם ואל חלמתיכם ואל ענניכם ואל כשפיכם
אשר הם אמרים לא תעבדו את מלך בבל
אשר הם אמרים אליכם לאמר לא תעבדו את מלך בבל

10. כי שקר הם נבאים לכם למען הרחיק אתכם מעל אדמתכם
כי שקר הם נבאים לכם למען הרחיק אתכם מעל אדמתכם והדחתי אתכם ואבדתם

11. והגוי אשר יביא את צוארו בעל מלך בבל ועבדו והנחתיו על אדמתו ועברה וישב בה
והגוי אשר יביא את צוארו בעל מלך בבל ועבדו והנחתיו על אדמתו נאם ה' ועברה וישב בה

12. ואל צדקיה מלך יהודה דברתי ככל הדברים האלה לאמר הביאו את צואריכם
ואל צדקיה מלך יהודה דברתי ככל הדברים האלה לאמר הביאו את צואריכם

13. ועבדו

כתיבים שונים במקרא של ט(ו)טפ(ו)ת

שמות יג, 16

וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה וּ**לְטוֹטָפֹת** בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה מִמִּצְרָיִם

דברים ו, 8

וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְ**טֹטָפֹת** בֵּין עֵינֶיךָ

דברים יא, 18

וְשַׂמְתֶּם אֶת דְּבָרַי אֵלֶּה עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יֶדְכֶם וְהָיוּ לְ**טוֹטָפֹת** בֵּין עֵינֵיכֶם

ספרות חז"ל: מנחות לד ע"ב

ת"ר לטטפת לטוטפת **הרי כאן ד'** דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר אינו צריך טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים ת"ר **יכול יכתבם על ד' עורות ויניחם בד' בתים בד' עורות** ת"ל *(שמות יג, ט)* ולזכרון בין עיניך זכרון אחד אמרתי לך ולא ב' וג' זכרונות **הא כיצד כותבן על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור אחד** ואם כתבן בעור אחד והניחן בד' בתים יצא וצריך שיהא ריוח ביניהן דברי רבי וחכ"א אינו צריך ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחת ואחת ואם אין חריצן ניכר פסולות תנו רבנן כיצד כותבן תפלה של יד כותבה על עור אחד ואם כתבה בארבע עורות והניחה בבית אחד יצא וצריך לדבק שנאמר *(שמות יג, ט)* והיה לך לאות על ידך כשם שאות אחת מבחוץ כך אות אחת מבפנים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אינו צריך א"ר יוסי ומודה לי ר' יהודה ברבי שאם אין לו תפילין של יד ויש לו שתי תפילין של ראש שטולה עור על אחת מהן ומניחה מודה היינו פלוגתייהו אמר רבא מדבריו של ר' יוסי חזר בו ר' יהודה איני והא שלח רב חנניה משמיה דר' יוחנן תפלה של יד עושין אותה של ראש ושל ראש אין עושין אותה של יד לפי שאין מורידין מקדושה חמור' לקדושה קלה ל"ק הא בעתיקתא הא בחדתתא ולמ"ד הזמנה מילתא היא דאתני עלייהו מעיקרא ת"ר כיצד סדרן קדש לי והי' כי יביאך מימין שמע והי' אם שמוע משמאל והתניא איפכא אמר אביי ל"ק כאן מימינו של קורא כאן מימינו של מניח והקורא קורא כסדרן: אמר רב חננאל אמר רב החליף פרשיותיה פסולות אמר אביי לא אמרן

טובאות מקראיות בספרות חז"ל

1 – משא בהמות נגב

ישעיה ל, 6

מַשָּׂא בַּהֲמוֹת נֶגֶב בְּאֶרֶץ צָרָה וְצוּקָה לָבִיא וָלַיִשׁ מֵהֶם אֶפְעֶה וְשָׂרָף מְעוּפֵף יִשְׂאוּ עַל כֶּתֶף עֲיָרִים חֵילֵהֶם וְעַל דַּבֶּשֶׁת גְּמַלִּים אוֹצְרֹתָם עַל עַם לֹא יוֹעִילוּ

מכילתא דרבי ישמעאל ויסע א (153) כ"י אטמכ (השו' יטקוט א סעיף 255, ב סעיף 266)

משא בהמות **מדבר**

(**השו' יואל ב, 22 :**"אַל תִּירְאוּ **בַּהֲמוֹת** שָׂדַי כִּי דָשְׁאוּ נְאוֹת **מִדְבָּר**")

2 – כפרץ נפל נבעה

ישעיה ל, 13

לָכֵן יִהְיֶה לָכֶם הֶעָוֹן הַזֶּה **כְּפֶרֶץ נֹפֵל נִבְעָה** בְּחוֹמָה נִשְׂגָּבָה אֲשֶׁר פִּתְאֹם לְפֶתַע יָבוֹא שִׁבְרָהּ

משנת רבי אליעזר סעיף 3 (58)

כפרץ **נחל נובע**

(**השו' משלי יח 4:** "מַיִם עֲמֻקִּים דִּבְרֵי פִי אִישׁ **נַחַל נֹבֵעַ** מְקוֹר חָכְמָה")

הטובאות נזכרות בהדורת הפעל הטקרא וכן אצל:

Yeshayahu Maori, "The Text of the Hebrew Bible in Rabbinic Writings in the Light of the Qumran Evidence," in The Dead Sea Scrolls, Forty Years of Research, ed. D. Dimant and U. Rappaport (Leiden: Brill, Jerusalem: Magnes, Jerusalem: Yad Izhak Ben-Zvi, 1992), 283 - 89

3 – ועמה משוש

ישעיה סה, 18

כִּי אִם שִׂישׂוּ וְגִילוּ עֲדֵי עַד אֲשֶׁר אֲנִי בוֹרֵא כִּי הִנְנִי בוֹרֵא אֶת יְרוּשָׁלַם גִּילָה **וְעַמָּהּ מָשׂוֹשׂ**

אגדת שיר השירים א 1 (9)

ועריה משוש

(**השו' ישעיה מד, 26:** "הָאֹמֵר לִירוּשָׁלַם תּוּשָׁב וּלְעָרֵי יְהוּדָה תִּבָּנֶינָה וְחָרְבוֹתֶיהָ אֲקוֹמֵם")

הטובאות נזכרות בהדורת הפעל הפקרא וכן אצל:

Yeshayahu Maori, "The Text of the Hebrew Bible in Rabbinic Writings in the Light of the Qumran Evidence," in The Dead Sea Scrolls, Forty Years of Research, ed. D. Dimant and U. Rappaport (Leiden: Brill, Jerusalem: Magnes, Jerusalem: Yad Izhak Ben-Zvi, 1992), 283 - 89

טובאות מקראיות בספרות חז"ל (2)

יש' א 1	**נה"פ כ"י ל**	ישעיהו	
	בר' רבא יג, א	ישעיה	
יש' א 3	**נה"פ כ"י ל**	עמי לא התבונן	
	ספרי דברים 309	ועמי	
יש' א 18	**נה"פ כ"י ל**	(אם יהיו חטאיכם) כשנים (כשלג ילבינו)	
	ספרי דברים 6	כשני (= 1QIsaa)	
יר' ל 4	**נה"פ כ"י ל**	ואלה הדברים אשר דבר ה'	
	ספרי דברים 1 ד, ט, ל	ואלה הדברים אשר דבר ירמיה	
חב' א 13	**נה"פ כ"י ל**	מראות רע	
	פסיקתא דרב כהנא ד,10 כה,1	מראות ברע (= 1QpHab)	

שיעור 3

פסוקים בעייתיים בנוסח הפסורה - 1

בראשית י, 1-4

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי נֹחַ שֵׁם חָם וָיָפֶת וַיִּוָּלְדוּ לָהֶם בָּנִים אַחַר הַמַּבּוּל. בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן וְתֻבָל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס. וּבְנֵי גֹמֶר אַשְׁכְּנַז וְרִיפַת וְתוֹגַרְמָה. וּבְנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כִּתִּים **וְדֹדָנִים**.

דברי הימים א. א, 1-7

אָדָם שֵׁת אֱנוֹשׁ. קֵינָן מַהֲלַלְאֵל יָרֶד. חֲנוֹךְ מְתוּשֶׁלַח לָמֶךְ. נֹחַ שֵׁם חָם וָיָפֶת. בְּנֵי יֶפֶת גֹּמֶר וּמָגוֹג וּמָדַי וְיָוָן וְתֻבָל וּמֶשֶׁךְ וְתִירָס. וּבְנֵי גֹמֶר אַשְׁכְּנַז וְדִיפַת וְתוֹגַרְמָה. וּבְנֵי יָוָן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישָׁה כִּתִּים **וְרוֹדָנִים**.

פסוקים בעייתיים בנוסח הפסורה - 2

שמואל א. יג, 1-3

בֶּן שָׁנָה שָׁאוּל בְּמָלְכוֹ וּשְׁתֵּי שָׁנִים מָלַךְ עַל יִשְׂרָאֵל. וַיִּבְחַר לוֹ שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ עִם שָׁאוּל אַלְפַּיִם בְּמִכְמָשׂ וּבְהַר בֵּית אֵל וְאֶלֶף הָיוּ עִם יוֹנָתָן בְּגִבְעַת בִּנְיָמִין וְיֶתֶר הָעָם שִׁלַּח אִישׁ לְאֹהָלָיו.

פסוקים בעייתיים בנוסח הפסורה - 3

ירמיהו כז, 1-3

בְּרֵאשִׁית מַמְלֶכֶת **יְהוֹיָקִם** בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה אֶל יִרְמְיָה מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר. כֹּה אָמַר יְהוָה אֵלַי עֲשֵׂה לְךָ מוֹסֵרוֹת וּמֹטוֹת וּנְתַתָּם עַל צַוָּארֶךָ. וְשִׁלַּחְתָּם אֶל מֶלֶךְ אֱדוֹם וְאֶל מֶלֶךְ מוֹאָב וְאֶל מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל מֶלֶךְ צֹר וְאֶל מֶלֶךְ צִידוֹן בְּיַד מַלְאָכִים הַבָּאִים יְרוּשָׁלַם אֶל **צִדְקִיָּהוּ** מֶלֶךְ יְהוּדָה.

<u>פירושו של רד"ק על דברי הימים א א, 7 "ורודנים"</u>

כתוב ברי"ש ראשונה. ובספר בראשית כתוב בשני דלתין "ודדנים". ולפי שהדל"ת והרי"ש קרובים בכתבן והרואים בספרי היחס הנכתבים בימים הקדמונים יש שהיו קוראים בדל"ת ויש שהיו קוראים ברי"ש ונשארו השמות לפני בני אדם בדל"ת וברי"ש.

לפיכך נכתב בספר בראשית באחת מהקריאות ונכתב בספר הזה באחרת להודיע כי הכל שם אחד ואם זה קורא בדל"ת וזה קורא ברי"ש.

וכן "רבלתה" <מל"ב כה 6, 20, יר' לט 5, נב 9, 10, 26> ברי"ש ו"דבלתה" <יח' ו 14> בדל"ת ...

וכן תשתנה הקריאה בוי"ו וביו"ד לפי שהם קרובים בכתיבתן